

ГАЛУЗЕВІ БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСІБНИКИ ДЛЯ ФАХІВЦІВ БАНКІВСЬКО-ФІНАНСОВОЇ СФЕРИ

С. О.Ткаченко

У статті висвітлений аналіз галузевих бібліографічних посібників з питань історії і сучасності банківської справи в Україні, бухгалтерського обліку, кредитів, фінансів, фінансового контролю, інвестиційної, біржової і страхової діяльності та аудиту. У статті розглядається структура посібників, їх довідковий апарат та недоліки, вказуються видавництва які видають літературу для спеціалістів банківської справи.

Ключові слова: галузеві бібліографічні посібники, структура, класифікація літератури, допоміжний апарат, спеціалісти.

The article demonstrates the analysis of bibliographical book related to questions on history and to modern banking, accounting, financing and investment, stock exchange and insurance activities in Ukraine. The article examines the structure of the books, references and also deficiencies, it refers to publishers, of publish special issues related to the business of banking.

Фахівцям банківсько-фінансової сфери важко зорієнтуватися у бурхливому потоці бібліотечно-інформаційних ресурсів, які є в інформаційному просторі України. Лише 2007 р. до Книжкової палати України надійшло із 21647,3 тис. примірників книг, навчально-методичні видання становлять 56111,3 тис. примірників [16]. Варто взяти до уваги й те, що український книжковий ринок поповнюється виданнями випущеними в Російській Федерації та республіці Білорусь.

Важливою умовою ефективного використання наявної навчальної літератури є інформація про неї. А її надають бібліографічні посібники, ці, образно кажучи, „ключі до інформаційних ресурсів”. Саме аналіз бібліографічних посібників, що слугують провідниками в масиві документних видань для банківсько-фінансової сфери, і є метою пропонованої статті.

Аналізовані нами бібліографічні посібники мають галузевий характер, і за хронологічним охопленням діляться на поточні та ретроспективні. Актуальність цих видань полягає в тому, що вони забезпечують інформацією фахівців такої важливої сфери, як банківсько-фінансова. Актуальність, у свою чергу, визначала предмет аналізу бібліографічних посібників, зокрема також як „Банківська справа в Україні” [4], два бібліографічні посібники, підготовлені В.Коноплицьким та А.Філіною: „Библиография: экономическая, справочная, правовая литература” [13], „Библиография. Экономическая и смежных видов деятельности. Литература” [12], „Економічна україніка: бібліографічний покажчик” [10], „Бібліографічний путівник для банкірів та підприємців” [7], „История финансов СССР: библиографический указатель” [11], „Підприємництво та комерційна діяльність в Україні: бібліографічний покажчик” [14], „Бізнес. Маркетинг. Менеджмент: бібліографічний покажчик книг: 1988 – поч.1993 рр.” [8], „Підприємництво та комерційна діяльність з історії розвитку: науково-допоміжний бібліографічний покажчик” [15], „Библиографический указатель по бухгалтерскому учету” [6] (усі названі видання є поточними бібліографічними покажчиками); „Банки, кредит и денежное обращение дореволюционной России: список книг на русском языке за 1746 – 1999 гг.” [3], „Библиографический указатель литературы: финансовый контроль. Аудит. 1800-1995” [2], „Библиографический указатель литературы по банковскому делу. 1800-1995 гг.” [1], підготовлені В.Аленичевим та Т.Аленичевою, „Банковское дело: Библиографический указатель (1862-1929, 1961-1991 гг.)” [5] (є ретроспективними).

Укладачі бібліографічних посібників і бібліографічних покажчиків добре продумали схему побудови видань. Для прикладу пошлемося на бібліографічний посібник „Банки, кредит и денежное обращение дореволюционной России: список книг на русском языке за 1746 – 1999 гг.” (М., 2000), який розрахований на економістів, працівників фінансової та банківської справи, працівників бібліотек та органів інформації. Його укладачі Т.Барова та Н.Тришкіна відобразили 1016 первинних документів, розмістивши їх у шести розділах. У першому з них наведено основні джерела законодавчого характеру із загальних питань управління фінансами і банківською справою Росії. Наступний розділ знайомить користувачів посібника із документами, які містять інформацію про фінансово-економічну політику Росії, тобто дають уявлення про теорію та історію її фінансів та як у країні розвивалося фінансове право. Третій розділ знайомить із джерельною базою дослідників загального характеру, а от четвертий конкретизує її в банківській справі. Укладачі предметом дослідження обрали історію розвитку банківської справи в дореволюційній Росії, бібліографуючи книги, в яких розкривалися такі теми, як система казенних, суспільних і приватних кредитних установ Росії, - банківська система Російської імперії, державні кредитні установи, Державний банк, Державний дворянський земельний банк, Державний селянський земельний банк, позикові казни (казенні ломбарди, опікунські ради, державні ощадні каси, суспільні кредитні установи, кредитні товариства, ощадно-позичкові товариства, товариства взаємного кредиту, центральний банк товариства взаємного кредиту, міські суспільні банки, земські банки і каси дрібного кредиту, міські ломбарди, міські кредитні товариства, купецькі банки, сільські суспільні банки, кооперативні банки, народні банки, приватні акціонерні товариства, акціонерні банки комерційного кредиту, акціонерні земельні банки, приватні ломбарди, практика банківських операцій і послуг, комерційні операції, видача позик і авансів, операції зі внесків, поточні рахунки, заставні операції, іпотечні операції, вексельні операції, операції Державного банку, операції інших банків і кредитних установ, операції державних ощадних і пенсійних кас, банківська бухгалтерія і рахівництво, імпорту та експорту капіталу, банкірські будинки і контора, добродійність, меценатство і філантропія банкірів, витоки і традиції, менталітет і культура банкірів, довідкові і статистичні дані про діючі в Росії банки і кредитні установи.

Так само за підрозділами згруповані бібліографічні записи й у п'ятому розділі „Банки і кредит” та шостому – „Грошовий обіг, банки і кредит”.

Аналізований бібліографічний посібник уміщує інформацію про видання російською мовою, що вийшли в російських видавництвах „Финансы и статистика”, „Финансы”, хронологічні межі відібраної літератури становлять 253 роки. Доповнює видання допоміжний апарат, „Іменний покажчик” та „Географічний покажчик”. Упорядники для бібліографічної характеристики використали бібліографічний опис, який у разі необхідності супроводжується довідковими анотаціями, що додає цінності.

Заслужують на увагу й бібліографічні посібники „Библиография. Экономическая, справочная, правовая литература. 1997-2000 гг.” (К., 2001) і „Библиография экономическая и смежных видов деятельности. Литература 1991-2002 гг.” (К., 2005), складені Володимиром Коноплицьким та Ганною Філіною. Укладачі визначили свої видання як довідково-методичний посібник з економічної, довідкової та правової літератури („Библиография. Экономическая, справочная, правовая литература ...” та довідкове видання „Библиография. Экономическая и смежных видов деятельности. Литература ...” й виходячи з цього, добирали джерельну базу. Покажчики відповідно охоплюють 2938 і 4174 бібліографічних записів, містять інформацію про літературу, випущену українськими та російськими видавництвами „Міжрегіональної академії управління персоналом”, „Финансы и статистика”, „Дело”, „Наука” (економічна, довідкова, правова, з економічної теорії в цілому, перехід до ринкової економіки, зовнішньоекономічні зв'язки, міжнародні фінанси, історія економіки тощо), „Консум”, „Експерт Про”, „ЮКИС”, „Высшая школа” (економічна, правова, довідкова), Київського національного економічного університету „Знання”,

„Альфа”, „Финансы” (економічна теорія в цілому, перехід до ринкової економіки, зовнішньоекономічні зв'язки, міжнародні фінанси, історія економіки тощо).

У посібниках така структура: перші чотири розділи в обох мають однакову назву: „Розділ загальноекономічний”, „Розділ окремих теоретичних напрямків”, „Розділ окремих видів діяльності”, „Бізнес, менеджмент, маркетинг, реклама”, аналогічні й назви підрозділів, але у них відображаються інформаційні джерела, що стосуються заявленої укладачами тематики, про яку вже йшлося.

Аналогічні в обох посібниках і останні розділи (в „Библиографии. Экономическая, справочная, правовая литература...” це сьомий, а в „Библиографии. Экономическая и смежных видов деятельности. Литература ...” - п'ятий: тут подається література з проблем дослідження операцій та математичних методів. Однаковий в укладачів і принцип формування допоміжного апарату, де подаються прізвища авторів, редакторів та укладачів, які стали предметом бібліографування.

Перший з аналізованих посібників В.Коноплицького та Г.Філіної, крім, названих розділів, уміщує й два інших – довідковий (словники, довідники і ін.) та права (правознавство, юриспруденція, міжнародне право, законодавство країн, нотаріат, арбітраж). Умовно цей посібник можна поділити на дві частини. У першій наведено літературу з питань економічної теорії, світової економіки, статистики та економетрії, ціноутворення й оцінки нерухомості, фінансової, банківської, інвестиційної, біржової та страхової діяльності; бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування. У другій його частині подано літературу з питань бізнесу, менеджменту, маркетингу та реклами; словниково-довідникового напрямку; права, нотаріату та арбітражу; математичних методів і досліджень операцій.

Запропонована укладачами класифікація упорядковує багатовимірну сукупність книг, поділяючи її на розділи, підрозділи та групи, до яких послідовно увійшли підручники, навчальні видання, теоретичні та пошукові праці, інші джерела, серед яких укладачі визначили основні й допоміжні.

А в посібнику „Библиография. Экономическая и смежные виды деятельности. Литература ...” методичну доцільність включення кожної конкретної книги (а їх, ще раз зауважимо, понад 4 тисячі), В.Коноплицький і Г.Філіна, визначили з урахуванням її змісту, а також прийнятої ними класифікації, яка синтезує бібліотечну класифікацію (ББК) і класифікатор англійської фірми ВООК, Эа, 1а, що спеціалізується на створенні і розповсюдженні комп'ютерних баз даних книжкової продукції.

Застосована укладачами класифікація є результатом упорядкування елементів, багатовимірної сукупності. З метою зручності користування із урахуванням тимчасової актуалізації зведеної бібліографії, яка хронологічно охоплює період 1991-2002 рр., джерельна база у ній представлена у зворотному порядку: спочатку уміщені книги, що вийшли 2000-2002 рр., потім – з 1997 до 2000 рр., і зрештою з 1991 до 1999 р. Кожне джерело (позиція бібліографії має порядковий номер, який наростає мірою просування по масиву аналізованого довідника. Після найменування джерела у квадратних дужках представленні його інтегральний (кумулятивний) номер на місце цього джерела в одній з трьох груп бібліографії: 2000-2002 рр., 1997-2000 рр., 1991-1997 рр. Отже кожна книга представлена за двома кумулятивними координатами: перша є її порядковим номером у зведеному бібліографічному списку за 1991-2002 рр., друга – довідкова, тобто показує її місце в одному з трьох бібліографічних списків, відповідно певного тимчасового інтервалу. В рамках кожної групи матеріали подані у такій послідовності: підручники, навчальні посібники, теоретичні та прикладні дослідження, рекомендаційно-довідкові джерела. Особливість цієї зведеної класифікації в тому, що вона включає всі основні значущо важливі суттєві позиції в кожному з названих бібліографічних списків, до яких увійшли лише найголовніші праці з означеної тематики.

А тепер детальніше зупинимося на змістовному наповненні посібника, виданого 2005 р. У розділі окремих теоретичних напрямків представлені книги з теорії статистики (економічної, математичної та прикладної), а також із моделювання аналізу динамічних рядів

і прогнозування, економетрії. Однією з центральних у виданні є тематика фінансового аналізу бухгалтерського обліку, аудиту та оподаткування. Серед джерел з окремих видів діяльності представлені праці з банківської справи, біржової діяльності, ринку цінних паперів, страхування. Бізнес-література включає загальні питання бізнесу (підприємництва), дослідження кон'юнктури ринку й оцінку маркетингових стратегій, рекламу, бізнес-планування, а також психологію, етику і діловий протокол бізнесу, захист комерційної таємниці та безпеку діяльності. До суміжних напрямів віднесені також літературні джерела із дослідження операцій і математичних методів. Тобто, саме та література, яка необхідна для підготовки фахівців банківсько-фінансової сфери.

Цінність посібника посилюється ще й тим, що укладачі не обмежилися інформацією про вітчизняну книжкову продукцію цього спрямування. Вони забібліографували книги за 1991-2002 рр., випущені видавництвами Росії, України, Білорусії й дослідження авторів з інших країн. При формуванні бібліографії використані книги, випущені видавництвами університетів, науково-дослідних інститутів, інших відомств, зокрема й приватних, як, приміром, А.В.Михайлова із Санкт-Петербурга.

Укладена В.Коноплицьким та Г.Філіною бібліографія включає книги, в яких відображено процеси становлення ринкової економіки на пострадянському просторі – в Росії, Україні, Білорусії та інших країнах СНД, досвід економічного розвитку країн Центральної та Західної Європи, США й Сходу, інтеграції світової спільноти (а це, враховуючи той факт, що Україна приєдналася до Болонського процесу, набуває особливого значення у підготовці майбутніх фахівців), результати наукових досліджень та експертних оцінок фахівців-практиків, що, як і уміщення навчальної та методичної літератури також відіграє значну роль для сьогоднішніх студентів, а в недалекому майбутньому спеціалістів однієї з провідних галузей вітчизняної економіки – банківсько-фінансової.

Значний внесок у розробку бібліографічних посібників для спеціалістів банківсько-фінансової сфери роблять співробітники Харківської державної наукової бібліотеки ім. В.Г.Короленка. Підтвердження цього – підготовлені ними бібліографічні посібники, що безпосередньо стосуються банківсько-фінансової сфери, зокрема такі: „Економічна україніка. Бібліографічний покажчик (1990-2002 рр.)”, „Підприємництво та комерційна діяльність. З історії розвитку”, „Підприємництво та комерційна діяльність в Україні: бібліографічний покажчик (1992-2005)” та „Банківська справа в Україні: історія та сучасність”. Усі вони розраховані на працівників банків, економістів, юристів, представників бізнесу, яким належить вирішувати проблеми вітчизняної банківської справи, та їхнім майбутнім колегам. Зокрема, у покажчику „Підприємництво та комерційна діяльність в Україні: бібліографічний покажчик (1992-2005)” (Х., 2006) представлені книги, брошури, автореферати дисертацій, статті з періодичних і продовжуваних видань (крім газет), які висвітлюють особливості становлення в Україні підприємництва, проблеми, з якими стикається держава на цьому шляху, та перспективи розвитку вітчизняної економіки на ньому. „Підприємництво та комерційна діяльність. З історії розвитку”, як впливає з другої частини його назви, акцентує увагу на літературі саме історичного спрямування, яка відображає проблеми розвитку підприємницької та комерційної діяльності у дореволюційній Росії. Літературу, що відображає питання економічної думки й господарювання від праісторичних часів і до 1990-х років й видана протягом 1990-2004 рр., подано в бібліографічному посібнику „Економічна економіка: бібліографічний посібник (1990-2004 рр.)”. Це монографії, збірники матеріалів наукових конференцій, статті з періодичних видань, автореферати дисертацій тощо.

455 бібліографічних записів увійшли до бібліографічного посібника „Банківська справа в Україні: історія і сучасність”, вони інформують про літературу, що вийшла російською мовою в українських і російських видавництвах „Печатное дело”, „Типография университета”, „Харьковпечать”, „Госфиниздат”, „Финансы и статистика” упродовж 1872-1996 рр.

Загалом, усі чотири посібники відображають друковану продукцію певних вітчизняних видавництв: „Основа”, „Наукова думка”, „Знання”, „Міжрегіональної академії управління персоналом” („Економічна україніка. Бібліографічний покажчик (1990-2002 рр.)”, - російських видавництв „Фактор” („Підприємництво та комерційна діяльність в Україні: бібліографічний покажчик (1992-2005)”, „Типография С.Г.Слюсаревского”, „Печатник”, „Типография И.Харитонова” („Підприємництво та комерційна діяльність. З історії розвитку”, до цього покажчика уведено документи українською, російською та іноземними мовами).

У посібнику „Економічна україніка. Бібліографічний покажчик (1990-2004 рр.)” (Х., 2005) у разі необхідності бібліографічний опис укладачі Т.Сосновська та В.Ярошик супроводжують довідковими анотаціями та застосували систему відсилань, що значно підвищило його інформаційну цінність.

Варто використати досвід укладачів Л.Бондаренко („Підприємництво та комерційна діяльність: З історії розвитку” (Х., 1994)) та Т.Гальченко, яка у співавторстві з Л.Бондаренко підготувала бібліографічний посібник „Підприємництво та комерційна діяльність в Україні: бібліографічний покажчик (1992-2005)”. Інформаційні джерела опрацьовані de visu, мають шифр, під яким вони знаходяться у фондах ХДНБ, що значно спрощує доступ до них. Вдумливо підійшли укладачі й до створення допоміжного апарату, який забезпечений алфавітним списком авторів, назв книг та статей, а також переліком переглянутих джерел („Підприємництво та комерційна діяльність: З історії розвитку”; іменним покажчиком та переліком використаних джерел („Підприємництво та комерційна діяльність в Україні: бібліографічний покажчик (1992-2005)”).

У цілому, змістовний бібліографічний посібник „Банківська справа в Україні: історія і сучасність” (Х., 1997) програє раніше аналізованим виданням тим, що його допоміжний апарат складається тільки з іменного покажчика. Але ж, в одного з його укладачів Л.І.Романової є позитивний досвід формування допоміжного апарату, про що вже йшлося раніше. Назвемо й інших укладачів – Н.П.Локешник, Л.В.Романова.

А от у бібліографічному посібнику „Бібліографічний путівник для банкірів та підприємців” (К., 1996), підготовленому співробітниками Інституту банкірів банку „Україна”, відсутній допоміжний апарат. Але ж без допоміжного апарату зацікавленому користувачеві важко орієнтуватися в масиві інформації про 1124 літературних джерел, що упродовж шести років (з 1992 по 1996) вийшли в українських і російських видавництвах „Знання”, „Финансы и статистика”, „Сервис”, „Прогресс”. Перспективи й поповнили фонди провідної книгозбірні України – Національної бібліотеки ім. В.І.Вернадського.

Спрощує сприйняття інформації про літературу з питань теорії та організації бізнесу, маркетингу та їхнього сучасного стану в зарубіжних та пострадянських країнах, що надійшли до Науково-технічної бібліотеки Київського політехнічного інституту станом на 10.03.1993 р. допоміжний апарат бібліографічного покажчика „Бізнес. Маркетинг. Менеджмент: Бібліографічний покажчик книг: 1988 – поч. 1993 рр.” (К., 1993), який складається з „Довідкових видань” та „Словників”. Читачі, в тому числі й студенти, які опановують банківсько-фінансову справу, знайомляться із бібліографічним описом видань „Наукової думки”, „Либідь”, „Науки”, „Педагогіки”, „Знання”, „Финансов и статистики” (українсько-російська та перекладна література), одночасно зазначається їхня кількість, для полегшення пошуку книг у бібліотеці – а це 311 примірників – їхні шифри. Автор покажчика В.Приймаченко показала повчальний приклад культури складання бібліографічного покажчика.

Прикро тільки, що загалом приємне враження від видання, псує його поліграфічне виконання – м’яка палітурка жовто-коричневого кольору, назва написана великими літерами чорного кольору, що негативно впливає на його естетичне сприйняття. Єдине виправдання – покажчик надрукований у важкому для вітчизняного книговидавництва – 1993 році.

Окрім уже названого видання, бажає бути кращим поліграфічним виконання ще у трьох – „Банковское дело: библиографический указатель (1862-1929, 1961-1991)”

(Новосибирск, 1992), „История финансов СССР: библиографический указатель” (Л., 1987) та „Библиографический указатель по бухгалтерскому учету” (М., 1948). Якщо подивитися на рік випуску останнього – 1948-й – коментарі стануть зайвими. Але важко пояснити упущення в поліграфічному оформленні двох інших. Хоча це не єдиний недолік, допоміжний апарат обмежується лише одним покажчиком: іменним (в „Истории финансов СССР: библиографический указатель”), періодичних видань, використаних при складанні покажчика.

А наскільки виграє бібліографічний посібник від розширеного допоміжного видання, можна перекопати на прикладі другої і третьої книг „Библиографический указатель литературы по банковскому делу” та „Библиографический указатель литературы: финансовый контроль. Аудит” (укладачі В.В.Аленічев та Т.Д.Аленічева), які вийшли у серії „Библиографические указатели. Денежный оборот и кредит. Учет, анализ и аудит. 1800 – 1995 гг.”

У 3713 та 970 бібліографічних записах уміщена інформація про книги й брошури, що вийшли друком у дореволюційній Росії, Радянському Союзі та Російській Федерації. У першому з двох останніх, окрім того, предсталені частково автореферати дисертацій. То ж потрібен надійний путівник у цьому інформаційному морі. Ним і став допоміжний апарат, а саме: „Додатковий покажчик літератури”, „Іменний покажчик”, „Хронологічний покажчик”, „Списки архівних фондів”, „Бібліографія дисертацій” („Банковский указатель литературы по банковскому делу”), „Іменний покажчик”, „Хронологічний покажчик”, „Покажчик книг і статей про державний контроль”, „Додатковий покажчик літератури”, „Бібліографічний покажчик (витяги)”. Видання в цілому, дають повну картину розвитку банківської справи й фінансового контролю, дають змогу мати уявлення про наявну літературу, видруковану до і після доленосних етапів історії Росії.

Як відомо, умовою ефективного використання бібліотечних ресурсів при підготовці фахівців, у нашому випадку банківсько-фінансової сфери, є інформація про них. Аналізовані нами бібліографічні посібники надають її, одні більшою мірою, інші меншою. Думається, на часі проблема – навчити сьгоднішніх студентів, а завтрашніх фахівців, сповна використовувати можливості бібліографічних посібників. Можливо доцільно увести відповідний курс не лише в галузевих вищих навчальних закладах культури, а й загалом у вищій школі, хоча б факультативно, адже Інтернет, попри його фактично необмежені можливості, все ж не замінить друкованого слова.

Використана література

1. Аленічев В.В. Библиографический указатель литературы по банковскому делу. 1800-1995 гг. / В.В.Аленічев, Т.Д.Аленічева; науч. ред. И.А.Исаев // Библиографические указатели. Финансы. Денежное обращение и кредит. Учет, анализ и аудит. 1800-1995 гг.: в 3 кн.; отв. ред. В.Н.Аленічев. - М. : Юникс, 1995. – Кн. 2. – 429 с.
2. Аленічев В.В. Библиографический указатель литературы: Финансовый контроль. Аудит. 1800 – 1995 / В.В.Аленічев, Т.Д.Аленічева // Библиографические указатели. Финансы. Денежное обращение и кредит. Учет, анализ и аудит. 1800 – 1995 гг.: в 3 кн./ отв. ред. В.Н.Аленічев. – М.: ЮКИС, 1995. Кн.3. – 159с.
3. Банки, кредит и денежное обращение дореволюционной России: Список кн. на рус. яз. за 1746 – 1999 гг. /Т.Л.Барова, Н.С.Тришкіна.; РГБ, Справ. – библиогр. отд. – М.: [б.и.], 2000. – 86с.
4. Банківська справа в Україні: історія і сучасність : кат. вист. / Харк. держ. наук. б-ка ім. В.Г.Короленка: [склад.: Л.І. Романова, Н.П. Локешник, Л.В. Романова; ред. Л.К.Суржан]. – Х. : Харків. держ. наук. б-ка ім. В.Г.Короленка, 1997. – 54 с.
5. Банковское дело : библиогр. указ. (1862-1929, 1961-1991 гг.) / сост. Г.М.Кошелева; ГПНТБ СО РАН. - Новосибирск: ГПНТБ, 1992. – 44 с.; 20 с.
6. Библиографический указатель по бухгалтерскому учету / Моск. высш. пед. ин-т Центросоюза СССР и РСФСР. - М. : [б.и.], 1948. – 23 с.
7. Бібліографічний путівник для банкірів і підприємців / [упоряд. Погорська Л.Г.: Ін-т банкірів АКБ „Україна”. – К. [б.в], 1996. – 100 с.
8. Бізнес. Маркетинг. Менеджмент: бібліогр. покаж. книг: 1988 – поч. 1993 рр. / В.О.Приймаченко, уклад. ; Київ. політехн. ун-т. – К. : КПІ, 1993. – 38 с.

9. Джиго А.А. Видовая структура библиографии / Джиго А.А. // Справочник библиографа: справ. изд. / редкол. : А.Н.Ванеев, В.А.Минкина [и др.]. – 3-е изд., перераб. и допол. – СПб. : Профессия, 2005. – С. 25-28. – (Серия „Библиотека”).
10. Економічна україніка : бібліогр. покажчик (1990-2004 рр.) / Т.О.Сосновська, В.О.Ярошик (уклад.); В.М.Гриньова, О.М.Щербаха (наук. ред.); Харків. держ. наук. б-ка ім. В.Г.Короленка. – Х. : Вид-во ХНЕУ, 2005. – 202 с.
11. История финансов СССР: библиогр. указ. / [сост. Б.М.Сабанти (отв.ред.) [и др.]; Б-ка Ленингр. фин.-экон. ин-т им. Н.А.Вознесенского. – Л. : [б.и], 1987. – 39с.
12. Коноплицкий В.А. Библиография. Экономическая и смежных видов деятельности. Литература 1991-2002 гг. : справочное пособие / В.А.Коноплицкий, А.И.Филина. – К. : Ника-Центр, 2005. – 512 с.
13. Коноплицкий В. Библиография: Экон., справоч., правовая лит., 1997-2000 гг. / В.Коноплицкий, А.Филина // Экономика, финансы, бухгалтер, страхование, бизнес, менеджмент, маркетинг, право, математика в экономике: справ. пособие. – К. : ВИРА-Р : Альтерпрес, 2001. – 383 с.
14. Підприємництво та комерційна діяльність в Україні: бібліогр. покажч. (1992-2005) / Л.Ф.Бондаренко, Т.В.Кальченко (уклад.); Харків. держ. наук. б-ка ім. В.Г.Короленка, Приват. заклад освіти „Харків. екон.-прав. ун-т”. – Х. : [б.в.], 2006. – 168 с.
15. Підприємництво та комерційна діяльність: з історії розвитку: наук.-допоміж. бібліогр. покаж. /Л.Ф.Бондаренко, уклад.; М-во культури Укр., ХДНБ ім. В.Г.Короленко, М-во освіти України, ХАІ ім. М.С.Жуковського. – Х. : [б.в.]. - 1994.
16. Сенченко М. Книговиданню трьох слов'янських культур: Україна, Білорусія, Росія / Микола Сенченко // Вісн. Кн. палати. – 2008. – №2. – С. 3.